

KRONIKK

Avgjørende halvår for landbrukspolitikken i USA

Slipp bøndene fri er blitt gjentatt mange ganger. Da ser en vekk fra at de fleste industriland støtter opp om eget landbruk med en aktiv landbrukspolitikk tilpasset sine naturgitte produksjonsforhold, og i hvilken grad totalproduksjonen gjør landet til eksportør eller importør.

USA bruker staten om lag 3 prosent av statsbudsjettet på landbruk. Tilsvarende tall for Norge er nå nede i 1,2 prosent. Jordbrukspolitikken i USA har blitt en liten, men viktig del av høstens valgkamp. USA har hatt den verste tørken siden 1930-tallet, antallet personer på matkuponger akselererer og landet må redusere et enormt underskudd på statsbudsjettet.

Også i Norge diskuteres landbrukspolitikken. I forbindelse med årets jordbruksoppgjør sto frontene steilt mot hverandre. Den rødgrønne regjeringen vil beholde dagens landbruksmodell mens deler av opposisjonen ledet an av Frp, ønsker å fjerne landbruksmodellen, og erstatte den med en mer deregulert politikk.

Kongressen i USA skulle ha vedtatt en ny Farm Bill (landbrukslov) før de gikk fra hverandre før sommerferien, noe de ikke fikk til. I stedet gjøres det vedtak i enkeltsaker som for eksempel lov om landbruksforsikringer for å hjelpe bønder som er rammet av tørken, eller videreføring av matprogrammet food stamps for at ikke det økende antallet arbeidsledige og fattige skal mangle mat.

Norge, USA og EU har alle omfattende offentlige støtteordninger til eget landbruk. Forslag til Farm Bill 2012 inneholder et bredt spekter av tiltak rettet mot landbruket, og USA har som mål at landet både skal produsere mat til egen befolkning og være en ledende eksportør av mat på verdensmarkedet. I tillegg bidrar jordbruksproduksjonen til USAs energitilgang bl.a. gjennom biodrivstoff, og arbeidsplasser gjennom verdikjeden for mat i landet.

Tradisjonelt har utfordringen i jordbruket i USA, som i de fleste vestlige land, vært overproduksjon av mat. Noe som har lagt føringer på USAs landbrukspolitikk siden 1920-tallet. Tilskudd til brakklegging, omfattende matprogrammer og eksportorientering har vært noen av løsningene. Store sandstormer på 1930-tallet, Dust Bowl, førte også til et tidlig fokus på å ta miljøtiltak i det føderale jordbruksbudsjettet.

En annen utfordring har vært å sikre gårdbrukerne en god inntekt. Farm Bill fra 1933 rettet seg mot pristøtte på jordbruksvarer slik at bøndene kunne få muligheter til å kjøpe industrivarer på lik linje med andre grupper i samfunnet. Prisene på jordbruksprodukter hadde da falt så mye at bøndene ikke lenger hadde råd til å kjøpe andre varer. Ordningen for prisbasert inntektsstøtte varte i varierende grad fram til den nye Farm Bill Freedom to farm ble vedtatt av Clinton-administrasjonen i 1996, da andre støtteordninger erstattet inntektsstøtten.

Dagens jordbrukspolitikk i USA bygger på tre hovedprinsipper: Bøndene skal ha et sterkt sikkerhetsnett, de skal kunne drive en bærekraftig produktivitetutvikling og landet skal ha et fungerende marked for jordbruksprodukter. Høye kostnader og små marginer fører til at bønder er ekstra utsatt for økonomiske tap ved svikt avlinger og inntekt, som følge av blant annet vær, naturskader og uforutsigbart priskollaps. Derfor inneholder Farm Bill støtte til forsikringsordninger, ordninger som skal redusere bondens risiko for å gå konkurs, og sikre forutsigbarhet i USAs landbruksproduksjon både på kort og lang sikt.

For å sikre et fungerende internt marked i USA, gir staten blant annet støtte til matkuponger. Nå er det nær 44 millioner personer i USA som får matkuponger for å ha nok mat på bordet. Ordningen utgjør om lag 100 milliarder dollar, eller

” Felles for begge leire er at de ønsker en aktiv landbrukspolitikk i den nye Farm Bill

knappt 3/4 av de totale faste utgiftene til Farm Bill. Antallet som mottar matkuponger er doblet siden finanskrisen i 2008. I tillegg til et stort antall fattige, har en større del av fra middelklassen kommet inn under ordningen.

Farm Bill inneholder også støtte til eksportrettede tiltak for noen typer av avlinger, et omfattende matvareprogram som skal sikre avsetning på egne landbruksprodukter i andre land og støtte til produktivitetsoverføring i landbruket. Blant annet skal midler til forskning og utvikling sørge for en mer effektiv produksjon av energivekster både til mat og til energi. Man ser for seg at man kan høste energivekster to ganger på samme areal, en til fôr og en til energi. Energivekster behøver ikke kunne brukes til mat, kun biomasse og kan derfor odles andre steder og til andre tider enn tradisjonelle jordbruksvekster.

Jordbrukspolitikken som tema i valgkampen er med andre ord ikke særnorsk. Stortingsvalget i 2013 vil trolig avgjøre om det vil bli store endringer i den norske landbrukspolitikken eller ikke. I USA er også utfallet av valgkampen usikkert, og dermed hvilken skjebne Fram Bill 2012 vil få. Tradisjonelt har det ikke vært store forskjeller mellom Demokratene og Republikanernes jordbrukspolitikk. I og med forestående valg virker det som om partiskillene er tydeligere, og at de tradisjonelle skillelinjene mellom produsentgrupper blir mindre framtrædende. Demokratene i Senatet ønsker å kutte direktetøtten, og fokusere på forsikringsordninger, mens Republikanerne ønsker å kutte drastisk i overføringer til matkuponger.

Så nære opptil et presidentvalg er ikke partiene innstilt på kompromiss, og det vil dermed ikke bli tatt noen avgjørelse før valget. Felles for begge leire er at de ønsker en aktiv landbrukspolitikk i den nye Farm Bill, men hvordan og når gjenstår å se. Landbrukets organisasjoner i USA, krysser fingre for at en ny Farm Bill blir vedtatt før årsskiftet.

Eivind Hageberg

statsviter ved Landbrukets
Utredningskontor

Margaret Eide Hillestad

samfunnsøkonom ved Landbrukets
Utredningskontor

KLIPPET & KLART

Tid for debatt

Å gå neste høst i møte uten å kunne dekke det norske markedet med norsk kylling, er et dårlig utgangspunkt. Det er tryggere for næringa å ta debatten om økte konsesjonsgrenser denne høsten, med sittende regjering, enn med en eventuell Høyre/Fremskrittspartiregjering høsten 2013.

Jan Arne Broen, leder i Norsk Fjørfe (Fjørfe)

Forholdet surner

Når Sp og bøndene legger seg ut med fiskerinæringen er det dumt. Det splitter den norske alliansen, som ned gjennom tiårene har sikret distriktsoverføringer i internasjonal særklasse. Forholdet til forbrukerne har lenge vært anstrengt. Nå surner det ytterligere.

Leder i Dagens Næringsliv

Biff fra Sør-Amerika

Folk har gått mann av huse for å kjøpe dette kjøttet, fordi det blant annet har vært mangel på norsk oksekjøtt. Dette er nesten det samme som å si at det er bedre forbrukerne ikke får indrefilet i det hele tatt.

Rema 1000-sjef Ole Robert Reitan til Bergens Tidende

Luta lei syting

Jeg hører ikke til dem som vil nedlegge norsk landbruk, men jeg hører til dem som er blitt luta lei av norske bønders og bondeorganisasjoners syting og klaging over de økonomiske vilkår de lever under.

Finn Holmer-Hoven, tidligere sjefredaktør i Fedrelandsvennen

Fanden og Bibelen

Finn Holmer-Hovens illustrering av støtteordninger til norsk landbruk bærer preg av hvordan Fanden leser Bibelen; ikke for å sluke, men for å finne noe å bruke. La meg med en gang slå fast at vi bønder ofte får langt mer i støtte enn vi har i inntekt, fordi mye av støtten er betaling for samfunnstjenester (Jfr. Trygve Hegnar sin betegnelse på støtten til Hurtigruta).

Leder i Aust-Agder Bondelag, Erik Fløystad til bondelaget.no

Vernereglar mot intensjonane

Eg synest det er litt høl i hovudet, eller molbopolitikk egentleg. Me hadde kompetansedagar saman med Direktoratet for naturforvaltning (DN) der eg tok opp akkurat den problemstillinga. Det blei da svara frå DN si side at aldri var tenkt å tolke det på den måten, så her er det tydelegvis rom for å tolke.

Seljordordførar Solveig Sundbø Abrahamsen til NRK Telemark om at grunneigarar i Hjartrdal måtte kjøpe torv til taktekking, og frakte 20 tonn inn med snøskuter

Aller siste ljåsmeden

Eg smir framleis nokre ljåblad kvart år for å halde kunnskapen vedlike. Men dette har vorte rein kurios, ikkje forretning!

Ljåsmed Svein Nesdal i Hornindal til Sunnmørsposten

«Vi gjør Norge bedre»

De siste årene har salget av lokal kvalitetssmak skutt fart. Det viser at mange vil ha solid valuta for pengene. Slagordet «Vi gjør Norge billigere» slå dårligere an i dag, enn for noen år siden. «Vi gjør Norge bedre» samsvarer trolig mer med dagens krav.

Leder i Trønderavisen

Best i verda på sauekontroll

I Noreg har vi verdens beste Sauekontroll; slaktedata blir overført direkte frå slakteria og opplysningar om lammetal, vår- og haustvekter blir rapportert inn av medlemmene i Sauekontrollen. Dette gjev grunnlag for ein effektiv avl på tilvekst, mjølkemengde, tal lam, feittmengde og kjøttfylde.

Finn Avdem, fagrådsgjevar i Nortura og medlem i Avlsrådet for sau i Norsk Sau og Geit

